

Regler för dricksvatten

Information om krav på dricksvatten från både små och stora dricksvattenanläggningar

Vad är dricksvatten?

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och för användarna är det av stor betydelse att dricksvattnet är av god kvalitet. Kallt vatten som är avsett för dryck, till matlagning och till beredning av livsmedel betraktas som dricksvatten. Även vatten som används för vissa andra ändamål på livsmedelsproducerande företag är dricksvatten.

Vem berörs?

Reglerna i dricksvattenföreskrifterna gäller för:

- Allt dricksvatten från vattenverk som försörjer fler än 50 personer och/eller tillhandahåller 10 m³ eller mer dricksvatten per dygn (storleksgränsen 50/10), oavsett om verksamheten är yrkesmässig eller inte.
- Alla kommersiella och/eller offentliga verksamheter (oavsett storlek) som tillhandahåller dricksvatten till allmänheten.
- Alla livsmedelsföretagare som i sin verksamhet använder vatten för beredning eller bearbetning av livsmedel.

För att avgöra om en verksamhet är berörd kan följande kriterier användas: den som tillhandahåller dricksvatten har en befogad anledning att anta att vattnet uppfyller kraven i

föreskrifterna, och den som tillhandahåller dricksvatten har ingen rimlig möjlighet att påverka dricksvattnets kvalitet.

Exempel på kommersiella och/eller offentliga verksamheter är: kyrkor, församlingshem, skolor, äldreboenden, campingplatser, gästhamnar, friluftsanläggningar, caféer, restauranger, livsmedelsindustrier, vandrarhem, konferensanläggningar, bygdegårdar och klubblokaler som hyrs ut samt alla allmänna/(kommunala) dricksvattenanläggningar.

Registrering och fastställande

Berörs dricksvattenanläggningen av gällande föreskrifter ska anläggningen registreras hos kontrollmyndigheten (Sydnärkes miljönämnd). Vid registreringen ska även ett förslag på egenkontrollprogram och faroanalys lämnas in för fastställande av kontrollmyndigheten.

Dricksvattenanläggningens storlek och utformning ligger till grund för beslut om riskklassificering som sedan genererar ett visst antal kontrolltimmar som kommer utgå för kontroll av anläggningen som blir den årliga avgiften.

Blankett för registrering, mall för egenkontroll och faroanalys finns att hämta på miljöförvaltningens hemsida: www.sydnarkemiljo.se eller ta kontakt med inspektörer på miljöförvaltningen. Kontaktuppgifter finns i slutet av detta informationsblad.

Dricksvattenanläggning

En dricksvattenanläggning är hela anläggningen "från brunnen till munnen", och består av vattentäkt, vattenverk och distributionsanläggning.

Vattentäkt

I livsmedelslagen används begreppet vattentäkt för vattentillgångar i form av sjöar och vattendrag (ytvatten) eller i berg (grundvatten).

Råvatten

Råvatten är sådant vatten som efter uppfordring och eventuell beredning är avsett att användas som dricksvatten. (Anordning för uppfordring = teknik/utrustning för uttag av vatten från vattentäkt). Det är viktigt att avgöra om råvattnet är ett opåverkat grundvatten alternativt ytvatten eller ett ytvattenpåverkat grundvatten.

Råvatten blir dricksvatten vid den punkt när det tas in i vattenverket och jämsställs då med livsmedel. Det är bra att analysera råvattnets kvalitet eftersom detta kan avgöra vilken rening som kan vara lämplig. Dessutom ger resultaten svar på vilka årstidsvariationer som finns.

Vattenverk

Det räcker med att vatten uppfordras med avsikt att användas som dricksvatten för att en anläggning ska betraktas som ett vattenverk. Anordningar för uppfordring ingår i vattenverket. Normalt bör intagsledning med pumpar och dylikt räknas till vattenverket. Ett vattenverk vid en enskild anläggning är normalt en pump plus en hydrofor eller en hydropress och i förekommande fall någon av dessa tillsammans med vattenbehandlingsutrustning.

Beredning

En avsiktlig åtgärd som har till syfte att se till att dricksvattnet uppfyller kraven i föreskrifterna kan betraktas som beredning. När vattnet bereds ska särskild hänsyn tas till råvattnets kvalitet och risken för förändringar i kvaliteten under distributionen, så att vattnets kvalitet när det når användarna är säkerställt. Beredningen ska vara försedd med ett tillräckligt antal skydd mot mikrobiologisk förorening ("mikrobiologiska barriärer"), t ex filtrering, omvänd osmos, desinfektion med klor eller UV-ljus.

Distributionsanläggning

Med distributionsanläggning avses sådan del av en anläggning för dricksvattenförsörjning som används för att transportera dricksvattnet genom rörledningar.

Distributionsanläggningen ska skötas på ett sådant sätt att vattnet uppfyller föreskrifternas krav när det når användarna. Detta förutsätter exempelvis god vattenomsättning, regelbunden rengöring av reservoar, minimerat läckage osv.

Kvalitetskrav

Enligt 7 § (SLVFS 2001:30) ska dricksvatten vara hälsosamt och rent.

Det ska anses vara hälsosamt och rent om det:

- inte innehåller mikroorganismer, parasiter och ämnen i sådant antal eller sådana halter att de kan utgöra en fara för människors hälsa, och
- uppfyller de gränsvärden som anses i bilaga 2, avsnitt A och B (SLVFS 2001:30)

De värden som anges i bilaga 2 ska iakttagas

- a) för utgående dricksvatten från ett vattenverk: efter avslutad beredning innan det distribueras,
- b) för dricksvatten som tillhandahålls från en distributionsanläggning: vid den punkt i en fastighet eller en anläggning där det tappas ur de kranar som normalt används för dricksvatten,
- c) för dricksvatten som tillhandahålls från tankar: vid den punkt där det tappas från tanken,
- d) för dricksvatten som används i ett livsmedelsproducerande företag: vid den punkt inom företaget där det används, och
- e) för dricksvatten som tappas på flaskor eller behållare som är avsedda för försäljning: vid den punkt där det tappas på flaska eller behållare (SLVFS 2001:30)

Provtagningspunkter

Provtagningspunkterna ska utses av verksamhetsutövaren för att sedan fastställas av kontrollmyndigheten. När man utser provtagningspunkter och utför provtagning är det viktigt att proven är representativt för det dricksvatten som undersökningen avser. Syftet med de flesta undersökningar är att få en rättvisande bild av dricksvattnets normala kvalitet. Mikrobiologisk och kemisk analys bör utföras vid samma tillfälle. Analysen av dricksvattenproverna ska utföras av ett ackrediterat laboratorium och det är verksamhetsutövaren som bekostar kontrollen.

Undersökning av vattnet

Undersökningar av dricksvatten enligt Livsmedelsverkets föreskrift (SLVFS 2001:30) om dricksvatten är mer regelstyrda än för övriga livsmedel och kan delas in i:

- Regelbundna föreskrivna undersökningar i form av normal kontroll och utvidgad kontroll.
- Undersökningar som ingår i driftsinstruktionen, underhåll och skötsel av distributionsanläggningen.
- Verksamhetsutövarens händelsestyrda undersökningar för att utreda orsaken till problem vid misstanke att ämnen eller mikroorganismer kan förekomma i sådana halter att de kan utgöra fara för människors hälsa.

Vid små dricksvattenanläggningar med egen vattentäkt och liten eller ingen distributionsanläggning kan kvalitén på utgående dricksvatten ibland antas vara den samma som kvalitén hos användaren. I sådana fall finns möjlighet att enbart analysera vattnet hos användaren.

På större anläggningar föreskrivs högre provtagningsfrekvenser pga. att flera försörjs i ett större och mer komplicerande dricksvattennät med större risk för kvalitetsförändringar. Det föreskrivs också högre frekvens mikrobiologisk normal kontroll på utgående dricksvatten om råvattnet är ytvatten jämfört med grundvatten pga. de större variationerna i mikrobiologisk kvalitet i ytvattnet.

Ansvarig för dricksvattnets kvalitet samt kvalitetskrav

Det är den som producerar eller tillhandahåller ett livsmedel som är ansvarig för att livsmedlet uppfyller lagstiftningens regler, inklusive kvalitetskrav. Livsmedelsföretag (företag som producerar eller tillhandahåller livsmedel) ansvarar också i sin egenskap av användare av dricksvatten för att reglerna efterlevs.

Åtgärder

Om kvalitetskraven inte uppfylls, eller om dricksvattnet kan utgöra en hälsorisk, skall den som producerar eller tillhandahåller dricksvattnet omedelbart:

- Utreda orsaken till detta.
- Vidta nödvändiga åtgärder så snart som möjligt.
- Informera konsumenterna och ge dem de råd som är nödvändiga (kokningsrekommendationer etc).
- Informera kontrollmyndigheten (Sydnärkes miljönämnd)

Tillfälliga, kortvariga beredningsmetoder vid eventuell akut hälsorisk eller inkoppling av reservvattentäkt måste kontrollmyndigheten informeras.

Det är viktigt att det finns färdiga rutiner för kontakter mellan verksamhetsutövaren och kontrollmyndigheten vid akuta problem t.ex. vattenburen smitta.

Den som producerar dricksvatten eller tillhandahåller det genom sin distributionsanläggning ska hålla tillräckliga och aktuella uppgifter om kvalitén på dricksvattnet tillgängliga för konsumenterna.

Egenkontroll

Den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska upprätta förslag till egenkontrollprogram för vattenverket. Förutom de generella krav som finns om egenkontrollens omfattning, ska det även, i tillämpliga fall, innehålla följande moment:

1. Rutiner för ordning, rengöring, underhåll och skötsel av utrustningen.
2. Provtagningspunkter, provtagningsfrekvens och omfattning av analyserna, d v s vilka parametrar som ska analyseras.
3. Rutiner för inspektion av vattentäkter, vattenverk och distributionsanläggningar, reservoarer samt andra kontrollobjekt på ledningsnätet.
4. Vilka åtgärder som ska vidtas vid försämrad vattenkvalitet eller vattenburen smitta, t ex ytterligare provtagning, utökad omfattning av undersökningar, kontakt med labb och kontrollmyndighet, samrådsförfarande och information till konsumenter.
5. Information om hur eventuell reservdesinfektion kan sättas till, doseringsanvisningar, var desinfektionsmedel finns tillgängligt och hur desinfektion går till.
6. Särskilda försiktighetsåtgärder och undersökningar vid omfattande reparationer eller andra arbeten i vattenverk och distributionsanläggning.

Vid vattenverk ska det finnas

1. En beskrivning av vattenverket
 - Uppgifter om: verkets namn och adress.
 - Uppgifter om vattentäkten/vattentäkterna.
 - Planritning.
 - Beskrivning av beredningsmetoder inkl. flödesschema.
 - Uppgifter om de kemikalier som används vid verket och hur de förvaras.
 - Uppgifter om den produktionsvolym som verket är dimensionerat för.

2. En lättillgänglig driftsinstruktion

- Arbets- och beslutsordning med ansvarsfördelning och arbetsbeskrivningar för den personal som ansvarar för processerna i vattenverket.
- Doseringsanvisningar beträffande processkemikalier.
- Program för egenkontroll.
- Instruktion om hur den löpande verksamheten ska dokumenteras och avrapporteras.
- Rutiner för funktionskontroll och kalibreringar.
- Larmgränser.
- Åtgärdslista vid driftstörningar och om larm utlöses.
- Rutiner för nyttjande av reservvattentäkt.
- Namnlista på de personer som bör kontaktas vid allvarliga driftstörningar.
- Skydds- och säkerhetsinstruktioner.

3. En tillgänglig person som är driftsansvarig för vattenverket

- Vid driftstörningar eller andra problem är det viktigt att personal med kompetens om hur anläggningen fungerar finns tillhands för att snabbt komma tillrätta med störningen. En dokumenterad driftansvarig med uppgift om telefonnummer ska finnas. Ansvarig för vattenverket skall finnas tillgänglig under de tider då vattenverket används.

4. Larm som utlöses om fel uppstår vid pH-justering och desinfektion

- Larmet skall vara tydligt och kunna uppfattas av de som använder vattnet (ljud- eller ljussignal). I vissa fall kan även SOS-larm eller annan larm-uppkoppling, t.ex. till driftansvarig behövas.

5. Larm som utlöses vid förhöjd turbiditet (=grumlighet)

- Skall finnas om vattenverket använder ytvatten som råvatten och är utrustat med filter för avskiljning av turbiditet.

Mer information

Dricksvattenföreskrifterna (SLVFS 2001:30) och hygienföreskrifterna (LIVSFS 2005:20) finns på Livsmedelsverkets hemsida: www.livsmedelsverket.se, sök på lagstiftning och föreskriftens nummer. Till föreskrifterna finns vägledningar som fungerar som en hjälp att tyda lagtexten. På Livsmedelsverkets hemsida kan du även ladda ner broschyrer med tips och vägledning för dig som har eller planerar att anlägga en dricksvattenbrunn. Sök på dricksvatten för att komma rätt.

På Svenskt Vattens hemsida, www.svensktvatten.se, kan man bland annat hitta Råd & Info, och Handbok om Egenkontroll med HACCP.

På SGU:s hemsida, www.sgu.se, kan man läsa om brunnar och dricksvatten, t ex anläggning av brunn, vattenrening, brunnsarkivet och om certifierade brunnsborrare.

Använd gärna miljöförvaltningens särskilda blankett för anmälan om registrering av dricksvattenanläggningar, mall för egenkontroll och mall för faroanalys. Har du frågor eller funderingar? Kontakta gärna någon av livsmedelsinspektörerna på miljöförvaltningen. Vi kan nås via telefon 0584 - 473 400 eller via e-post miljo@sydnarkemiljo.se.

Materialet i denna skrift är till största delen sammanställt av material från Livsmedelsverket, främst Vägledning till Livsmedelsverkets föreskrifter SLVFS 2001:30 om dricksvatten. En del av materialet är hämtat från SGU:s hemsida.

Sydnärkes
Miljöförvaltning

Sydnärkes miljöförvaltning 2018